VISOS LIETUVOS PARTIZANŲ VADŲ SUSITIKIMAS IR 1949 M. VASARIO 16 D. DEKLARACIJA

Būsimieji LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos signatarai Jonas Žemaitis-*Vytautas* (antras iš kairės) ir Vytautas Gužas-*Kardas* (ketvirtas iš kairės) su bendražygiais. Apie 1948 m. *Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus fondų*

Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės partizanų ir Pietų Lietuvos srities atstovų, keliaujančių į vadų suvažiavimą, susitikimas. Antroje eilėje iš kairės trečias – Tauro apygardos vadas Aleksandras Antanas Grybinas-*Faustas*. Jurbarko–Girdžių apylinkės, 1949 m. *Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus fondų*

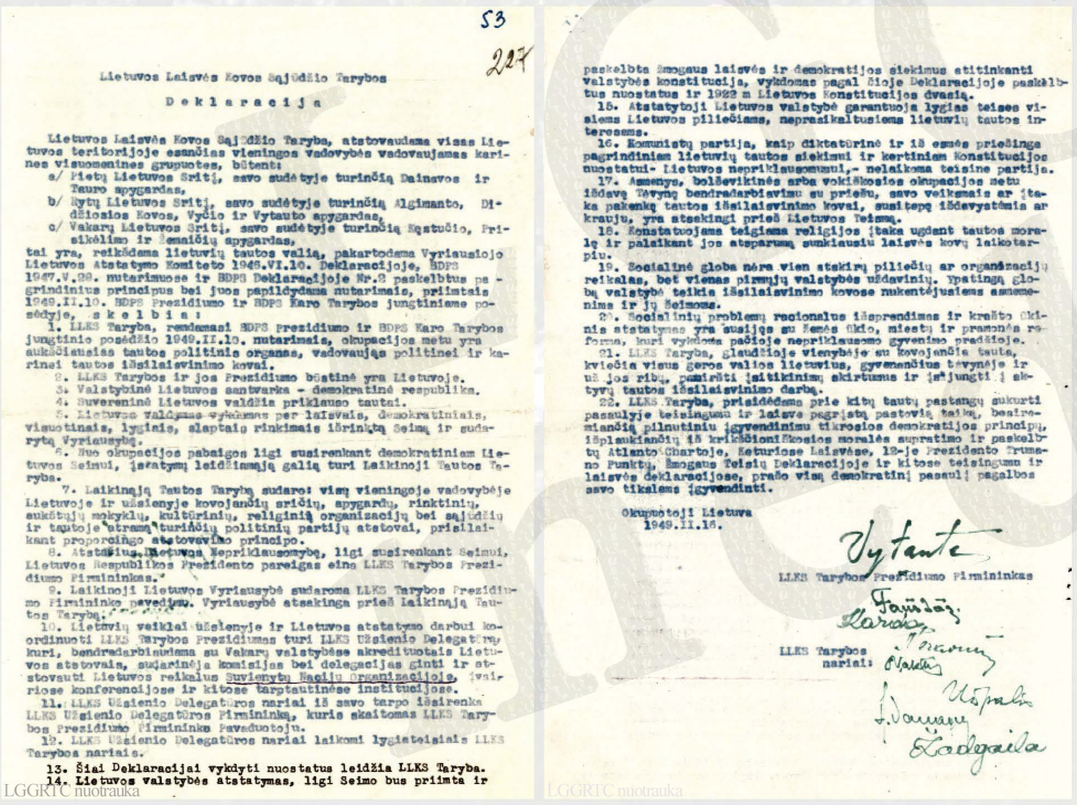

53

227

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos

D e k l a r a c i j a

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Taryba, atstovaudama visas Lietuvos teritorijoje esančias vieningos Vadovybės vadovaujamas karines visuomeninės grupuotes, būtent:

a/ Pietų Lietuvos Sritį, savo sudėtyje turinčią Dainavos ir Tauro apygardas,

b/ Rytų Lietuvos Sritį, savo sudėtyje turinčią Algimanto, Didžiosios Kovos, Vyčio ir Vytauto apygardas,

c/ Vakarų Lietuvos Sritį, savo sudėtyje turinčią Kęstučio, Prisikėlimo ir Žemaičių apygardas,

tai yra, reiškdama lietuvių tautos valią, pakartodama Vyriausiojo Lietuvos Atstatymo Komiteto 1945.VI.10. Deklaracijoje, BDPS 1947.V.28. nutarimuose ir BDPS Deklaracijoje Nr.2 paskelbtus pagrindinius principus bei juos papildydama nutarimais, priimtais 1949.II.10. BDPS Prezidiumo ir BDPS Karo Tarybos jungtiniame posėdyje, s k e l b i a:

1. LLKS Taryba, remdamasi BDPS Prezidiumo ir BDPS Karo Tarybos jungtinio posėdžio 1949.II.10. nutarimais, okupacijos metu yra aukščiausias tautos politinis organas, vadovaująs politinei ir karinei tautos išsilaisvinimo kovai.

2. LLKS Tarybos ir jos Prezidiumo būstinė yra Lietuvoje.

3. Valstybinė Lietuvos santvarka - demokratinė respublika.

4. Suverenine Lietuvos valdžia priklauso tautai.

5. Lietuvos Valdžiaus vykdomus per laisvais, demokratiniais, visuotinais, lygiais, slaptais rinkimais išrinktą Seimą ir sudarytą Vyriausybę.

6. Nuo okupacijos pabaigos ligi susirenkant demokratiniam Lietuvos Seimui, įstatymų leidžiamąją galią turi Laikinoji Tautos Taryba.

7. Laikinąją Tautos Tarybą sudaro: visų vieningoje vadovybėje Lietuvoje ir užsienyje kovojančių sričių, apygardų, rinktinių, sukėstųjų sąjungų, kultūrinių, religinių organizacijų bei sąjūdžių ir tautoje stiprą turinčių politinių partijų atstovai, priklausant proporcingo atstovavimo principo.

8. Atstačius Lietuvos Nepriklausomybę, ligi susirenkant Seimui, Lietuvos Respublikos Prezidento pareigas eina LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininkas.

9. Laikinoji Lietuvos Vyriausybė sudaroma LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininko pavedimu. Vyriausybė atsakinga priešl laikinąją Tautos Tarybą.

10. Lietuvių veiklai užsienyje ir Lietuvos atstatymo darbui koordinuoti LLKS Tarybos Prezidiumas turi LLKS Užsienio Delegatūrą, kuri, bendradarbiaudama su Vakarų valstybėse akreditoutais Lietuvos atstovais, sudarinėja komisijas bei delegacijas ginti ir atstovauti Lietuvos reikalus Suvienytų Nacijų Organizacijoje, įvairiose konferencijose ir kitose tarptautinėse institucijose.

11. LLKS Užsienio Delegatūros narius iš savo tarpo išsirenka LLKS Užsienio Delegatūros Pirmininką, kuris skaitomas LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininko Pavaduotoju.

12. LLKS Užsienio Delegatūros nariai laikomi lygiateisiais LLKS Tarybos nariais.

13. Šiai Deklaracijai vykdyti nuostatus leidžia LLKS Taryba.

14. Lietuvos valstybės atstatymas, ligi Seimo bus priimta ir paskelbta žmogaus laisvės ir demokratijos siekinius atitinkanti valstybės konstitucija, vykdomas pagal šioje Deklaracijoje paskelbtus nuostatus ir 1922 m Lietuvos Konstitucijos dvasią.

15. Atstatytoji Lietuvos valstybė garantuoja lygias teises visiems Lietuvos piliečiams, nepraskaltusiems lietuvių tautos interesams.

16. Komunistų partija, kaip diktatūrinė ir iš esmės priešinga pagrindiniam lietuvių tautos siekiniui ir kertiniam Konstitucijos nuostatui- Lietuvos nepriklausomumui,- neleistina teisine partija.

17. Asmenys, bolševikinės arba vokiškosios okupacijos metu išdavę Tėvynę bendradarbiavimu su priešu, savo veiksmais ar įtaka pakenkę tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdevystėmis ar krauju, yra atsakingi prieš Lietuvos Teismą.

18. Konstatuojama teigiama religijos įtaka ugdant tautos moralę ir palaikant jos atsparumą sunkiausiu laisvės kovų laikotarpiu.

19. Socialinė globa nėra vien atskirų piliečių ar organizacijų reikalas, bet viena pirmųjų valstybės uždavinių. Ypatingą globą valstybė teikia išsilaisvinimo kovose nukentėjusiems asmenims ir jų šeimoms.

20. Socialinių problemų racionalus išsprendimas ir krašto Ūkinis atstatymas yra susijęs su Žemės Ūkio, miestų ir pramonės reforma, kuri vykdoma pačioje nepriklausomo gyvenimo pradžioje.

21. LLKS Taryba, glaudžiaje vienybėje su kovojančia tauta, kviečia visus geros valios lietuvius, gyvenančius tėvynėje ir už jos ribų, pamiršti įsitikinimų skirtumus ir įsijungti į aktyvų tautos išsilaisvinimo darbą.

22. LLKS Taryba, prisidėdama prie kitų tautų pastangų sukurti pasaulyje teisingumą ir laisvę pagrįstą pastovią taiką, besiremiančią pilnutiniu įgyvendinimu tikrosios demokratijos principų, išplaukiančių iš krikščioniškosios moralės supratimo ir paskelbtų Atlanto Chartoje, Keturiose Laisvėse, 12-je Prezidento Trumano Punktų, Žmogaus Teisių Deklaracijoje ir kitose teisingumo ir laisvės deklaracijose, prašo visą demokratinį pasaulį pagalbos savo tikslams įgyvendinti.

Okupuotoji Lietuva
1949.II.16.

Vytautas
LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininkas

LLKS Tarybos nariai:

LGGRTC nuotrauka

LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos faksimilė. *Iš Lietuvos ypatingojo archyvo*

2010 m. pastatytas paminklas 1949 m. vasario 16 d. paskelbtai LLKS Tarybos Deklaracijai ir jos signatarams atminti. Skulpt. Jonas Jagėla

Prisikėlimo apygardos archyvas, 2004 m. rastas Miknių sodyboje

Miknių sodyboje atstatyto partizanų bunkerio ir 2012 m. įrengtos ekspozicijos fragmentas

1944 m. Lietuvoje prasidėjo ginkluotasis antisovietinis pasipriešinimas, kuriuo siekta atkurti savo valstybę. Jis truko devynerius metus – iki 1953 m., nors paskutiniai pavieniai partizanai žuvo tik 1969 m. Partizanų junginių ir pogrindžio organizacijų vadovai suprato, kad pasipriešinimui koordinuoti būtina bendra pogrindžio vadovybė. Deja, bandymai ją įsteigti ilgą laiką buvo nesėkmingi. Tik po beveik penkerių kovos metų, 1949 m., pagaliau pavyko įkurti karinio ir politinio vadovavimo centrą, kuriam buvo pavaldūs visos Lietuvos partizanai. Tų metų vasario mėn. Prisikėlimo apygardoje įvyko partizanų vadų susitikimas, į kurį susirinko ginkluotojo pasipriešinimo vadovybė iš visos Lietuvos: Jonas Žemaitis-*Vytautas*, laikinai ėjęs Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) prezidiumo pirmininko pareigas; Algimanto, Vytauto ir Didžiosios Kovos partizanų apygardų įgaliotinis Juozapas (Juozas) Šibaila-*Merainis*, laikinai ėjęs BDPS Visuomeninės dalies viršininko pareigas; Petras Bartkus-*Žadgaila*, BDPS prezidiumo sekretorius; Adolfas Ramanauskas-*Vanagas*, Pietų Lietuvos partizanų srities vadas; Aleksandras Antanas Grybinas-*Faustas*, Tauro apygardos vadas; Vytautas Gužas-*Kardas*, Vakarų Lietuvos partizanų srities štabo viršininkas; Leonardas Vilhelmas Grigonis-*Užpalis*, Prisikėlimo apygardos vadas, ir Bronislavas Liesis-*Naktis*, Prisikėlimo apygardos štabo viršininkas. Rengti tokį susitikimą buvo labai sunku – bet kokios partizanų kelionės buvo nepaprastai rizikingos, nes MGB turėjo užverbavę agentais ne tik daugybę kaimo gyventojų, bet ir partizanų. Atkeliavę į sutartas susitikimo vietas vadai ir lydinčioji apsauga turėjo vieni kitiems įrodyti esą tikri partizanai, nes asmeniškai prieš tai nebuvo bendravę, o kontaktai tarp atskirų partizanų struktūrų buvo palaikomi tik per ryšininkus. Pietų Lietuvos partizanų atstovai A. Ramanauskas-*Vanagas* ir A. A. Grybinas-*Faustas*, 1948 m. gruodį išvykę susitikti su Vakarų Lietuvos partizanų vadovybe, Prisikėlimo apygardos štabavietę pasiekė tik 1949 m. vasario pradžioje. Su J. Žemaičiu-*Vytautu* jie susitiko vasario 6 d., kai šis atvyko į Radviliškio aps. Radviliškio vls. Jaugėlų k. Be svečių iš Užnemunės, ten jo jau laukė L. V. Grigonis-*Užpalis*, V. Gužas-*Kardas* ir J. Šibaila-*Merainis*. Porą dienų vyko neoficialūs pasitarimai. Vėliau partizanų vadai išvyko į Radviliškio aps. Grinkiškio vls. Minaičių k. Nuo vasario 10 d. šio kaimo gyventojo Stanislovo Mikniaus sodyboje įrengtame Prisikėlimo apygardos vado L. V. Grigonio-*Užpalio* bunkeryje virė intensyvus darbas, kuriame dalyvavo visi 8 anksčiau minėti partizanų vadai. Pirmajame posėdyje buvo nutarta pakeisti vyriausiosios partizanų vadovybės pavadinimą į Lietuvos laisvės kovos sąjūdį (LLKS). Kituose posėdžiuose buvo sudaryta LLKS vadovybė, svarstoma sąjūdžio politinė programa, LLKS statutas, įstatai, priimti kreipimaisi į sąjūdžio dalyvius ir Lietuvos gyventojus, kiti svarbūs dokumentai. Iš viso apsvarstyti net 23 klausimai. Vasario 16-ąją buvo nutarta paskelbti dokumentą, kuriame būtų patvirtintas siekis atkurti nepriklausomą demokratinę valstybę. Ši politinė deklaracija įteisino LLKS kaip visuotinio organizuoto ginkluotojo pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizaciją, o jos Tarybą – kaip vienintelę teisėtą valdžią okupuotos Lietuvos teritorijoje. Lietuvos Respublikos Seimas, įvertindamas šio dokumento reikšmę Lietuvos valstybingumo tęstinumui, 1999 m. sausio 12 d. priėmė įstatymą, pripažįstantį LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaraciją Lietuvos valstybės teisės aktu. Jonas Žemaitis-*Vytautas*, LLKS Tarybos prezidiumo pirmininkas, 2009 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu pripažintas ketvirtuoju Lietuvos prezidentu.

LLKS Tarybos posėdžiai baigėsi vasario 20 d. Nors susitikimas ir bendras darbas suartino partizanus ir buvo gaila skirtis, Pietų Lietuvos partizanai išskubėjo į savo veiklos rajoną. Palikdami bunkerį partizanų vadai prašė sodybos šeimininko S. Mikniaus užpilti jį žemėmis, tačiau šeimininkas bunkerį išsaugojo iki 1953 m. – čia ir toliau prieglobstį rado ne vienas Prisikėlimo apygardos laisvės kovotojas. Partizanai sodyboje paslėpė ir Prisikėlimo apygardos dokumentų archyvą, kuris buvo rastas tik 2004 m.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę Miknių sodyboje buvo atidengta atminimo lenta, kiek vėliau įrengta kukli paminklinė kompozicija, tačiau, siekiant tinkamo šios Lietuvos valstybingumo istorijai reikšmingos vietos įamžinimo, buvo nutarta suprojektuoti ir įrengti memorialą. 2010 m. buvo atlikti archeologiniai tyrimai, Radviliškio r. savivaldybė atstatė S. Mikniaus sodyboje buvusią klėtį su bunkeriu, o Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras atkūrė bunkerio interjerą, suprojektavo ir pastatė paminklą Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijai ir jos signatarams atminti. Memorialas iškilmingai atidarytas 2010 m. lapkričio 22 d., o 2012 m. gegužės 26 d. visuomenei pristatyta ir atstatytoje klėtyje Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įrengta ekspozicija, supažindinanti lankytojus su partizaniniu pasipriešinimu, jo centralizacija, partizanų vadų susitikimo metu priimta Deklaracija ir jos signatarais.

Parengė Vilma Juozevičiūtė